

Ett stödmaterial till utbildningsanordnare för att kunna ställa om till att bedriva utbildning på distans med anledning av det nya coronaviruset

Undervisning på distans

I vanliga fall är myndighetens definition av distansutbildning att lärare och studerande i huvudsak är åtskilda i tid och rum. Den studerande ska i stor utsträckning ha möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen på den tid och plats som den studerande själv väljer.¹ Men med anledning av det nya coronaviruset bör undervisningen i yrkeshögskolan bedrivas med så få fysiska kontakter som är möjligt. Även genomförande av examinationer behöver ske på distans.²

Detta stödmaterial riktar sig till anordnare som bedriver utbildningar med alla typer av utbildningsupplägg – från utbildning med traditionell fysisk närvaro på heltid till mer flexibla utbildningsupplägg där merparten av undervisningen redan stöds av modern teknik för distansundervisning. Med detta stödmaterial hoppas vi kunna bidra till omställningen till utbildningsupplägg utan fysiska träffar.

Med anledning av det nya coronaviruset är det en extraordinär situation. Myndigheten vill understryka att det är bättre att tekniken för att bedriva undervisning på distans är enkel men lätt att förstå och pålitlig – än att den är avancerad men inte helt användarvänlig eller pålitlig.

Utbildning som bedrivs på distans är undervisning som stöds av modern teknik

Myndigheten vill understryka att distansundervisning är undervisning som stöds av modern teknik. Utgå från utbildningsplanen och fundera på hur undervisningen i stället kan bedrivas med stöd av teknik.

Distansundervisning ställer höga krav på kreativitet i utbildningens upplägg.³ Sedan tidigare vet vi att kvaliteten i utbildningar som bedrivs på distans särskilt påverkas av:

- graden av återkoppling mellan utbildare och studerande
- social kontext och kamratrespon
- utbildarnas pedagogiska kompetens
- en god struktur i genomförandet.

Exemplen kan fungera som stöd

Distansundervisning kan innebära pedagogiska utmaningar. Det finns dock många exempel på hur distansundervisning kan utformas med bibehållen studiemotivation, kvalitet och resultat i utbildningen.

I detta stödmaterial har myndigheten samlat information om hur utbildning bedrivs på distans inom yrkeshögskolan. Vi vill poängtera att tipsen som följer inte är en fullständig

¹ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2019. *Anvisningar för ansökan om att bedriva yrkeshögskoleutbildning*.

² Myndigheten för yrkeshögskolan. 2020. *All utbildning rekommenderas nu ske på distans. Elektronisk, tillgänglig: <https://www.myh.se/Nyhetsrum/Nyheter/2020/All-utbildning-rekommenderas-nu-ske-pa-distans/>* (Hämtad: 2020-03-18).

³ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan*.

beskrivning av hur utbildning på distans kan bedrivas. Men vi hoppas att vi ska ge lite tankar och idéer om hur distansinslag kan planeras och genomföras. Det är ni som utbildningsanordnare som bäst kan bedöma vilka exempel som är användbara och ger störst effekt i just er utbildning.

Särskilda utmaningar är färdighetsträning, praktiska moment och lärande i arbete. Att ställa om undervisning till att fungera utan fysisk närvaro kan innebära stora förändringar och utmaningar. Schemalagda tillfällen för praktiska moment kan behöva ställas in. Lärande i arbete (LIA) kanske inte kan bli av som planerat, till följd av det nya coronaviruset. Här gäller det, i den mån det går, att som utbildningsanordnare vara kreativ.

Exempel på förändringar som kan behöva göras:

- Inplanerade studiebesök kanske kan filmas och live-sändas av den på arbetsplatsen som skulle ha ansvarat för studiebesöket.
- LIA kanske behöver läggas om så att kursens mål och innehåll istället blir skolförlagd undervisning på distans.
- LIA kanske kan genomföras genom att de studerande arbetar på distans med uppgifter som är tilldelade av företag eller organisationer. De studerande kan då arbeta med konkreta uppgifter i interaktion med företagen och få en bra kontakt med handledaren som också bedömer resultaten.
- Om utbildningen relativt nyligen har startat kanske LIA kan flyttas fram.
- Inplanerade laborationer kanske behöver göras om till något som är möjligt att göra på distans i hemmet.
- Kanske behöver utbildningens övergripande planering förändras. Om ni bedömer att teoretiska moment är enklare att genomföra på distans kanske sådana kan tidigareläggas.

Vi vill också uppmana er att ta hjälp av varandra och att dela erfarenheter av att snabbt lägga om till distansundervisning. Dels genom att samarbeta direkt med andra anordnare, dels i redan etablerade nätverk inom yrkeshögskolan.

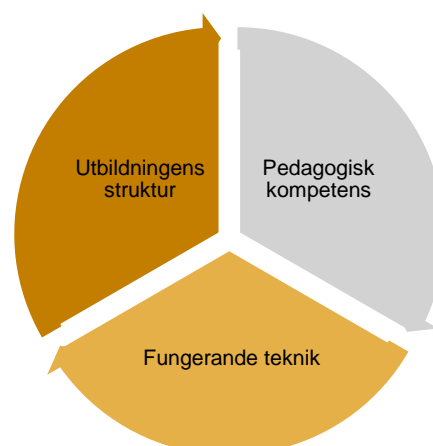
Undervisning på distans i tre delar

Väl fungerande undervisning på distans består i huvudsak av tre delar. Utan inbördes ordning är delarna pedagogisk kompetens, fungerande teknik och utbildningens struktur.⁴ I detta avsnitt redogör vi för hur delarna ska förstås.

Pedagogisk kompetens

I kvalitetsgranskning av distansutbildningar inom yrkeshögskolan använder myndigheten tre särskilda indikatorer för att se hur väl distansupplägget fungerar. Indikatorerna beskriver ett idealtillstånd.

Indikatorerna är:

⁴ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan*. s. 35.

- Distansinslag genomförs med väl genomtänkta distanspedagogiska metoder
- Distansinslag genomförs med en tillräcklig grad av interaktion mellan undervisande personal och studerande
- Distansinslag genomförs i en social kontext med möjlighet till respons och samarbete mellan de studerande

Snabb och tät återkoppling till studerande

Kvaliteten i utbildningar som genomförs på distans påverkas särskilt av graden av återkoppling mellan utbildare och studerande samt social kontext och kamratrespons.⁵ För att skapa förutsättningar för hög studiemotivation är det viktigt att ge de studerande snabb och tät återkoppling på genomförda moment. Säkerställ att den individuella kunskaps- och färdighetsutvecklingen följs upp och regelbundet återkopplas till varje studerande.

Det är också viktigt att ge de studerande ett socialt sammanhang att bedriva studierna i. Det behöver inte alltid vara utbildare som återkopplar till studerande. Undervisningen kan varieras med gemensamt lärande där de studerande tillsammans utvecklar kunskaper, färdigheter och kompetenser genom kamratrespons. Till exempel genom återkoppling från medstuderande, i form av opponering, utifrån tydliga bedömningskriterier.

Fundera även på hur utbildningsledare, eller huvudlärare kan hålla kontinuerlig kontakt med de studerande. Kanske passar det bra med en digital hälsning i slutet av veckan eller inplanerade individuella samtal. Det centrala är att de studerande uppfattar att det finns interaktion mellan personal och studerande. Exempelvis att någon från skolan hör av sig om den studerande inte lämnar in en uppgift i tid.

Variera lärsituationerna

Tänk på att variera undervisningen så att inte alla kurser genomförs på samma sätt. Var kreativ och hitta sätt att integrera teori, färdighetsträning och reflektion i kurserna. Utgå från hur utbildningens upplägg är beskrivet i utbildningsplanen, men var beredd på att det tillfälligt kan krävas ett upplägg som inte helt stämmer överens med utbildningsplanens beskrivning.

Exempel på olika lärsituationer:

- Föreläsningar (kan även spelas in och läggas ut på skolans ev. lärportal)
- Korta digitala avstämningfrågor för interaktivitet under ex. föreläsning
- Lärarledda seminarier/gruppdiskussioner (både muntligt och skriftligt)
- Individuellt arbete/grupparbete
- Muntliga/skriftliga individuella- eller grupppresentationer

Möjlighet att ställa frågor till utbildare

För att de studerande på en utbildning ska kunna ta sig fram i utbildningen är det viktigt att de kontinuerligt ges möjlighet att ställa frågor. Det gäller såväl i en utbildning där den studerande kan träffa utbildaren eller utbildningsledaren fysiskt i lokalerna såväl som i en utbildning där dessa möten sker digitalt.

Ta fram en rutin för hur de studerande ska kunna ställa frågor till utbildarna. I de flesta lärplattformar finns digitala verktyg för både skriftlig och muntlig kommunikation. Fördelen med det är att vanliga frågor och svar kan samlas på ett och samma ställe, så att även övriga studerande kan ta del av dem. Att ha schemalagda tillfällen för frågestund är ytterligare ett sätt för att ge de studerande möjlighet att ställa frågor. I vissa utbildningar används även mejl och telefon.

Dela in de studerande i basgrupper

⁵ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan.*

I många utbildningar delas de studerande in i basgrupper för att stärka lärandet och motivationen. Det finns flera digitala lösningar för att genomföra basgruppsdiskussioner i en social kontext som ger möjlighet till respons och samarbete mellan studerande – både muntligt och skriftligt.

Tydligt pedagogiskt ledarskap

Ett tydligt pedagogiskt ledarskap är viktigt i alla utbildningar och behöver vara ännu tydligare i en utbildning som bedrivs på distans. Tydliggör och synliggör det pedagogiska ledarskapet för både studerande och undervisande personal. Med pedagogiskt ledarskap menar vi den eller de som stödjer och leder den undervisande personalen. Det pedagogiska ledarskapet har i uppgift att se till att överlämningen mellan kurser sker strukturerat så att större överlapp eller glapp undviks. Det vill säga att kurser inte i onödan repeterar moment från tidigare kurser eller förutsätter att de studerande redan lärt sig saker som inte har omfattats av tidigare kurser. Är det en huvudlärare eller utbildningsledare som ansvarar för att hålla ihop alla utbildningens kurser? Eller är det respektive kursansvarig lärare som ser till att kurserna bildar en pedagogisk helhet som främjar de studerandes kunskaps- och färdighetsutveckling?

Till det tydliga pedagogiska ledarskapet hör även ansvar för att hjälpa de som undervisar att anpassa sina undervisningsmetoder till distans – exempelvis genom kompetensutveckling i distanspedagogiska metoder. Att undervisa på distans skiljer sig åt från att undervisa i en bunden utbildning. Det är därför viktigt att utbildarna känner sig trygga i de valda distanspedagogiska metoderna.

Utbildningens struktur

Sedan tidigare vet vi att utbildningar som bedrivs på distans är mer känsliga för brister i ordning och reda. När de fysiska mötena är få, eller inga, är det svårare för den undervisande personalen att upptäcka missförstånd.⁶

Tydlig pedagogisk planering som är känd av berörda

Utbildningsplan och kursplan är de grunddokument som används för att kommunicera vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser som de studerande ska uppnå under utbildningens gång. I vissa utbildningar används dessutom studiehandledningar som på ett mer detaljerat sätt beskriver kursernas innehåll och genomförande.⁷

I vissa utbildningar som bedrivs på distans är studiehandledningar skrivna för en vecka i taget, vilket styr de studerande att ta del av utbildningsmomenten i den följd och den takt som anordnaren har planerat. I andra utbildningar har utbildningsanordnaren valt att publicera en detaljerad beskrivning av kursernas innehåll och genomförande med längre framförhållning. Det är ni som utbildningsanordnare som bäst kan bedöma vilken modell av pedagogisk planering som fungerar bäst i just er utbildning. Det viktiga är att det är tydligt för de studerande vad de förväntas göra och när.

Testa och utvärdera tillsammans med de studerande – utveckla en struktur och ett sätt att arbeta tillsammans som fungerar.

Blandning av synkron och asynkron undervisning

Undervisning på distans kan varieras med både synkron och asynkron undervisning. Med synkron undervisning menas att den bedrivs i realtid. Den studerande har direkt tillgång till utbildaren och kan ställa spontana frågor. När sådan synkron undervisning är schemalagd och öppen för alla studerande kan den betraktas som lärar- eller handledarledd verksamhet.

Asynkron undervisning innebär undervisning som är obunden i tid, till exempel genom inspelade föreläsningar. Den asynkrona undervisningen kan vara precis lika pedagogiskt

⁶ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan.*

⁷ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan.*

effektiv och anordnaren ska alltid välja den undervisningsmetod som fungerar bäst i varje undervisningssituation.

Även återkoppling till studerande kan varieras och vara synkron eller asynkron. Exempelvis kan digitala seminarier, digitala föreläsningar eller chatt användas för synkron återkoppling. Och för asynkron återkoppling kan forum och mejl användas. Även chatt-funktionen kan fungera för att ge asynkron återkoppling.

Kom överens om riktlinjer för distansinslag

Hur gör den studerande för att räcka upp handen under en webbsänd föreläsning? Vid vilka tider ska pauser hållas? Hur gör en studerande som behöver gå ifrån en stund? Avsätt gärna tid för att diskutera och komma överens med de studerande om riktlinjer för distansinslag. Distansundervisning ställer höga krav på struktur. Och glöm inte att långa möten på länk utan paus kan vara lika energikrävande som långa fysiska möten. Boka in en digital paus för fika.

Kom också överens om en grundregel för hur studerande under exempelvis en webbsänd föreläsning ska göra om de tappar kontakten med nätet eller om undervisningen inte fungerar på grund av tekniska problem.

Fungerande teknik

Undervisning på distans är ofta mer beroende av fungerande teknik och lämpliga digitala lösningar än undervisning som bygger på fysisk närvaro. Teknik som fungerar väl är med andra ord en grundförutsättning för utbildningar som bedrivs på distans.⁸

Sedan tidigare vet vi att många utbildningar inom yrkeshögskolan använder en lärplattform för att publicera kursplaner, schema, litteratur och individuellt kommunicera betyg till studerande. På flera lärplattformar ingår dock inte video. Utbildningar som redan bedrivs på distans brukar därför använda separata digitala system för att kunna ha webbsända föreläsningar. Anordnarna brukar länka till videoverktyget i lärplattformen, så att det är lätt för de studerande att hitta till exempelvis en planerad webbsänd föreläsning.

Utbildningsanordnaren behöver lägga särskild vikt vid väl fungerande och driftsäker teknik för att distansinslagen ska fungera, både hos sändare och hos mottagare. Det är bättre att tekniken är enkel med lätt att förstå och pålitligt än att den är avancerad men inte helt användarvänlig eller pålitlig.

Introduktion för studerande och utbildare

Både utbildare och studerande behöver introduceras till de distanspedagogiska metoderna och verktygen som ska användas i undervisningen. I början av användningen krävs att alla berörda har tålamod med att det tar olika lång tid att sätta sig in i de olika digitala verktygen. Uppmana gärna de studerande att underlätta för den undervisande personalen och även stödja varandra.

Vissa utbildningsanordnare har valt att lösa detta genom att ha tekniskt kunnig personal med under distansinslagen och låta utbildarna och studerande fokusera på undervisningen. Det är sällan framgångsrikt att överlämna ansvaret till utbildarna att själva komma på hur de ska göra pedagogiskt och praktiskt och vilka redskap de ska välja.

Det är viktigt att komma ihåg att yrkesutbildningar förväntas stå arbetslivet nära och måste kunna ta in konsulter vars främsta kompetens är ämneskunskap och branschfarenhet – inte fördjupade kunskaper i pedagogiska metoder för distans. Utbildningsanordnarens uppgift blir då att ge ett sådant stöd och en inramning som gör att utbildaren fungerar pedagogiskt.

⁸ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2016. *Översyn av distansutbildningar inom yrkeshögskolan.*

Goda exempel

Studiehandledning för en vecka åt gången

I en distansutbildning till barnspecialiserad undersköterska, som myndigheten kvalitetsgranskade 2019, har utbildningsanordnaren valt att publicera kursmoment och uppgifter för en vecka åt gången. Varje fredag öppnar utbildningsledaren upp en studieplanering på lärplattformen för den kommande veckan. I studieplaneringen ser de studerande vad de ska göra under veckan och vilka individuella uppgifter och gruppuppgifter de ska genomföra. Där finns även relevanta texter, filmer och annat som de studerande ska använda under veckan.

Kurserna examineras i två steg. För att få betyg i en kurs ska den studerande ha genomfört samtliga uppgifter som veckovis läggs ut på lärplattformen. Dessutom ska de studerande göra en särskild examinationsuppgift i form av antingen en inlämningsuppgift eller en hemtentamen.

Att studieplaneringen publiceras en vecka åt gången gör att de studerande slipper mycket av den stress som annars är en risk genom långa ledtider för inläsning och lösande av uppgifter under eget ansvar. Det underlättade även samarbetet i basgrupperna eftersom de gemensamma uppgifterna skulle lösas under veckan, det vill säga en tidsbegränsning att förhålla sig till. Det faktum att alla studerande hade klarat de kurser som avslutats samt att bara en studerande lämnat utbildningen, visar att detta distanskoncept fungerade mycket väl i just denna utbildning.

Riktlinjer för när återkoppling till studerande ska ske

I en distansutbildning till elkraftingenjör kan utbildarna, anordnaren och ledningsgruppen följa de studerande i lärportalen och se hur aktiva de är, vilka moment som de har genomfört och vilka moment som de har kvar. Myndigheten genomförde en kvalitetsgranskning av utbildningen under 2019. De studerande lämnar in sina uppgifter och får svar och betyg via lärplattformen. Anordnaren har riktlinjer kring hur lång tid utbildaren har på sig att ge feedback till de studerande. Att ge snabb återkoppling till de studerande hänger ihop med att skapa motivation hos de studerande.

Arbetslivet bidrar med verklighetsbaserade uppgifter

I en distansutbildning till manusförfattare har anordnaren ett samarbete med arbetslivet, som ger de studerande projekt som genomförs i nära samarbete med arbetslivet. Myndigheten kvalitetsgranskade utbildningen 2019.

I denna distansutbildning efterliknas arbets sättet i branschen, bland annat arbetet mellan producent och manusförfattare. Undervisningen bedrivs i nära samarbete med handledare, dramaturger och producenter. Digital handledning utgör själva grunden för lärandet i utbildningen. De studerande är i sin tur indelade i mindre grupper med en handledare per grupp. Samtliga handledare är verksamma manusförfattare och alla inom gruppen samarbetar med varandra inom respektive grupp. Den nära kontakten mellan studerande och handledare gör att de studerande får snabb återkoppling angående sina prestationer.

Under utbildningen arbetar de studerande med egna större manusprojekt parallellt med övriga uppgifter.

Inspelade föreläsningar ger möjlighet för repetition

I en distansutbildning till teknikinformatör har de studerande webbaserad heldagsundervisning på måndagar. Myndigheten kvalitetsgranskade utbildningen 2018. Samma dag får de också inlämningsuppgifter som ska vara klara senare i veckan. Distansupplägget är uppbyggt kring en lärplattform, där de studerande har tillgång till material, kontakt med lärare och diskussionsforum för kamratrespons. Föreläsningarna

spelas in, så att det är möjligt att se i efterhand eller se om för repetition. Men merparten av klassen följer ändå föreläsningarna i realtid. De studerande har också tillgång till inbokade tider för handledning under veckan.

Klassrumsundervisning på distans

I en drift- och fastighetsteknikerutbildning, som myndigheten kvalitetsgranskade 2018, hålls webbaserade föreläsningar i genomsnitt två gånger i veckan. Under föreläsningarna används teknik som möjliggör att de studerande kan ställa frågor. Utbildaren kan också skapa virtuella grupprum där klassen kan delas upp och de studerande kan diskutera sinsemellan med möjlighet för läraren att lyssna in och koppla in sig i grupprummet vid behov.

Respektive lärare följer de studerandes närvaro på föreläsningarna och hur de fullföljer inlämningsuppgifterna. Om någon studerandes aktivitet sjunker kontaktar läraren den studerande för att avgöra om mer stöd behövs. Om så är fallet kontaktar läraren också utbildningsledaren. Mellan föreläsningarna jobbar de studerande med fördjupande studier eller uppgifter som ska lösas till senare föreläsning.